

พระเจ้าเฟอร์ดินานด์กับพระนางอิสซาเบลลา

เค้าโครงเรื่อง

1. การอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์กับเจ้าหญิงอิสซาเบลลา
2. การพัฒนาระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในอาณาจักรกัสติล
3. การขับไล่พวกยิวออกจากสเปนและการยึดครองกรานาดา
4. นโยบายต่างประเทศของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์
5. ปัญหาการสืบราชบัลลังก์กัสติล

สาระสำคัญ

1. การอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์กับเจ้าหญิงอิสซาเบลลาคือไปอย่างลับ ๆ ไม่ตรงตามพระประสงค์ของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 ผู้เป็นพระเชษฐาต่างมารดาของเจ้าหญิงอิสซาเบลลา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกรณการขึ้นครองบัลลังก์กัสติลของเจ้าหญิงอิสซาเบลลาในเวลาต่อมา
2. การพัฒนาระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายในอาณาจักรกัสติล ในสมัยของพระนางอิสซาเบลลาเท่ากับเป็นการฟื้นฟูอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ขึ้นมาใหม่เพื่อควบคุมเหล่าขุนนางและศาสนจักรในอาณาจักรกัสติล
3. การขับไล่พวกยิวออกจากสเปนและการยึดครองกรานาดาเกิดขึ้นในปีเดียวกันคือปี ค.ศ. 1492 ซึ่งจะเป็นการแสดงออกถึงศรัทธาทางด้านศาสนาของกษัตริย์สเปน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองและถือเป็นการสิ้นสุดยุคแห่งการยึดอำนาจคืนของพวกคริสเตียน
4. นโยบายต่างประเทศของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ได้ดำเนินไปตามประเพณีที่กษัตริย์ออรากอนทรงถือปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีต คือการเป็นศัตรูกับฝรั่งเศสและการขยายอิทธิพลออกไปในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในสมัยนี้
5. การสิ้นพระชนม์ของพระนางอิสซาเบลลาได้ก่อให้เกิดปัญหาในการที่จะรวมอาณาจักรกัสติลกับอาณาจักรออรากอนเข้าด้วยกัน ต่อมาปัญหายุติลงได้โดยการตกลงกันระหว่างพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ผู้เป็นพระอัยกา กับเจ้าชายซาลส์พระราชนัดดาซึ่งจะมีผลให้สเปนรวมประเทศได้สำเร็จในเวลาต่อมา

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

หลังจากที่ได้ศึกษาเรื่องราวของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์กับพระนางอิสซาเบลลาแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. เปรียบเทียบถึงผลกระทบของการรวมอาณาจักรกัสติลเข้ากับอาณาจักรอรากอนกับการรวมอาณาจักรกัสติลเข้ากับอาณาจักรโปรตุเกส และบอกถึงสาเหตุที่ทำให้พระนางอิสซาเบลลาได้รับครองบัลลังก์กัสติลในเวลาต่อมา
2. บอกถึงวิธีการดำเนินงานและผลของการพัฒนาเรือรบแบบบูรณาภาสัทธิราชย์ของพระนางอิสซาเบลลาในอาณาจักรกัสติล
3. บอกถึงสาเหตุและผลของการขับไล่วิวออกจากสเปนและการยึดครองกรานาดาในปี ค.ศ. 1492
4. บอกถึงวิธีดำเนินนโยบายต่างประเทศของอาณาจักรอรากอน ภายใต้การนำของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์
5. บอกถึงสาเหตุและผลของปัญหาการสืบราชบัลลังก์กัสติล

ความนำ

การศึกษาเรื่องราวของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์กับพระนางอิสซาเบลลา เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ทราบถึงสาเหตุและผลของการอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์แห่งอรากอน กับเจ้าหญิงอิสซาเบลลาแห่งกัสติล การปฏิรูปศาสนาในสเปนซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการนำไปสู่ความสำเร็จในการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สาเหตุและผลกระทบของการจัดตั้งศาลศาสนา การขับไล่พวกยิวออกจากสเปน การยึดครองกรานาดา นโยบายต่างประเทศของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่มีต่อฝรั่งเศสและการขยายอำนาจเข้าไปในแหลมอิตาลี ปัญหาและนโยบายการสำรวจทางทะเลและการยึดครองอาณานิคม และปัญหาการสืบราชบัลลังก์กัสติล

การอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์กับเจ้าหญิงอิสซาเบลลา

การอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์แห่งอรากอนกับเจ้าหญิงอิสซาเบลลา แห่งกัสติลแห่งอาณาจักรกัสติล เท่ากับเป็นการวางแผนการล่วงหน้าที่จะนำเอาอาณาจักรทั้งสองให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะมีผลทำให้ราชวงศ์ทรัสตามารากลายมาเป็นราชวงศ์ที่มีอำนาจขึ้นมาทันทีในยุโรปจะเป็นรองก็แต่เพียงราชวงศ์วัลวาล์ (Valois) ของฝรั่งเศส ความคิดในการที่จะรวมอาณาจักรทั้งสองเข้าด้วยกันเกิดขึ้นมานานแล้ว และการอภิเษกสมรสระหว่างราชวงศ์ทั้งสองก็เคยเกิดขึ้นมาก่อน การรวมสองราชวงศ์เข้าด้วยกันในตอนปลายศตวรรษที่ 15 เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะได้มีการวางแผนการที่จะกระทำการดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลานาน

อย่างไรก็ตาม การรวมตัวกันระหว่างอาณาจักรกัสติลกับอาณาจักรปอร์ตุเกสก็เป็นสิ่งที่จะมีทางเป็นไปได้พอ ๆ กัน และดูจะมีเหตุผลมากกว่าการที่จะรวมอาณาจักรกัสติลเข้ากับอาณาจักรอรากอนทั้งนี้เพราะ

1. จะทำให้อาณาจักรทั้งสองได้ร่วมมือกันทำการสำรวจและขยายอำนาจทางทะเล
2. จะทำให้อาณาจักรกัสติลไม่ต้องผูกพันตนเองเข้ากับอาณาจักรอรากอนที่จะต้องไป

เป็นศัตรูกับฝรั่งเศสในกรณีปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเขตแดนทางตอนเหนือของอาณาจักรอรากอน

จากเหตุผลข้อที่ 2 นี้จะเห็นได้ว่าเป็นความฉลาดของพระเจ้าจอห์นที่ 2 แห่งอรากอนที่ได้ทรงสนับสนุนให้มีการอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์กับเจ้าหญิงอิสซาเบลลาในปี ค.ศ. 1469 เนื่องจากพระองค์ต้องการความช่วยเหลือจากอาณาจักรกัสติลในการต่อต้านความก้าวร้าวของฝรั่งเศสที่มีต่ออาณาจักรอรากอนในบริเวณเทือกเขาพีรินีส และยังทรงต้องการให้อาณาจักรกัสติลช่วยปราบปรามการกบฏของพวกคาตาลันที่เกิดขึ้นในอาณาจักรอรากอน

ภายในอาณาจักรคาสติลเองกลุ่มอิทธิพลที่สำคัญภายใต้การนำของอาร์ชบิชอป คาริลโล แห่งโทเลโด (Archbishop Carrillo of Toledo) ซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านพระเจ้าเฮนรีที่ 4 จะเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนแก่เจ้าหญิงอิสซาเบลลาให้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับเจ้าชายเฟอร์ดินาน และให้ได้ครองบัลลังก์คาสติลสืบต่อจากพระเจ้าเซบาสเตียน โดยกลุ่มดังกล่าวมีความหวังว่าเมื่ออาณาจักรคาสติลได้รวมกับอาณาจักรอรากอนแล้วก็จะทำให้พวกขุนนางคาสติลได้รับอภิสิทธิ์ดังเช่นพวกขุนนางอรากอนได้รับ¹

กิจกรรมการเรียนรู้
ให้นักศึกษาแจกแจงแผนที่ตั้งของอาณาจักรคาสติล อรากอน และปอร์ตุเกส ว่าแต่ละอาณาจักรที่ตั้งอยู่บนส่วนใดของคาบสมุทรไอบีเรีย

เจ้าหญิงอิสซาเบลลา ทรงเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าจอห์นที่ 2 แห่งอาณาจักรคาสติล ซึ่งประสูติกับพระราชินีอิสซาเบลลาแห่งปอร์ตุเกส (Isabella of Portugal) ทั้งสองพระองค์ได้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสในปี ค.ศ. 1447 นับเป็นการอภิเษกสมรสครั้งที่สองของพระเจ้าจอห์นที่ 2 ก่อนหน้านั้นพระองค์เคยเข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสมาก่อนในปี ค.ศ. 1420 กับเจ้าหญิงมาเรียแห่งอรากอน (Maria of Aragon) และทรงมีพระราชโอรสด้วยกันคือ เจ้าชายเฮนรี ซึ่งต่อมาก็คือพระเจ้าเฮนรีที่ 4 แห่งคาสติล

พระเจ้าเฮนรีที่ 4 (ค.ศ. 1454–1474) พระเชษฐาต่างมารดาของเจ้าหญิงอิสซาเบลลา ได้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงโจอันนา แห่งปอร์ตุเกส (Joanna of Portugal) ผู้เป็นพระชนินุชญาของพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกส ในปี ค.ศ. 1455 ชีวิตสมรสของพระองค์ได้เกิดเรื่องอื้อฉาวขึ้นเนื่องจากมีข่าวลือว่า เจ้าหญิงฮวนนา (Juana) ไม่ได้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของพระองค์ เพราะเป็นลูกที่เกิดจากเบลแทรน เดอ ลา กวยบา (Beltran de la Cueva) ชายชู้ ซึ่งเป็นคนสนิทของพระองค์ จึงทำให้เจ้าหญิงฮวนนาได้รับฉายาที่เยาะเย้ยว่า Juana la Beltraneja ทำให้พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทรงประกาศไม่ยอมรับเจ้าหญิงฮวนนาในฐานะพระราชธิดาของพระองค์ และได้ทรงประกาศแต่งตั้งให้เจ้าหญิงอิสซาเบลลาขึ้นดำรงตำแหน่งองค์รัชทายาทแห่งอาณาจักรคาสติล ในปี ค.ศ. 1468 โดยมีเงื่อนไขว่าเจ้าหญิงอิสซาเบลลาจะต้องไม่เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับผู้ใด ถ้าพระองค์ไม่ทรงอนุญาต²

¹The New Encyclopedia Britannica, Vol. 17 (1981), 421

²Ibid., p. 411.

พระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 ได้ทรงเตรียมจัดพิธีอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าหญิงอิสซาเบลากับพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกสเพื่อเหตุผลทางการเมืองแต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากเจ้าหญิงอิสซาเบลลา สำหรับเจ้าหญิงอิสซาเบลลาการปฏิเสธไม่เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกสนั้น เพราะพระองค์มีเหตุผลในเรื่องของความรู้สึกส่วนตัวเพราะก่อนหน้านี้พระองค์ทรงได้รับการทาบทามลู่ขอจากเจ้าชายเฟอร์ดินานแห่งอรากอน และด้วยพระชนมายุเพียง 17 พระชันษา เจ้าชายเฟอร์ดินานนั้นดูจะเหมาะสมกับพระองค์มากกว่า เพราะทั้งสองพระองค์นั้นมีพระชันษาเกือบจะเท่า ๆ กัน³ แตกต่างไปจากพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 ซึ่งมีพระชันษาที่แก่กว่าพระองค์มาก เหตุผลอีกประการหนึ่งคือเจ้าชายเฟอร์ดินานทรงเป็นเจ้าของรูปงาม จึงเป็นที่พอพระทัยแก่พระองค์เป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 เสด็จประพาสแอนดาลูเซีย เจ้าหญิงอิสซาเบลลาจึงทรงตัดสินพระทัยที่จะเข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับเจ้าชายเฟอร์ดินาน โดยเจ้าชายเฟอร์ดินานได้ปลอมตัวเป็นคนขับล่อ (Muleteer) และได้ออกเดินทางมายังอาณาจักรคาสติลร่วมมากับกองคาราวานของพวกพ่อค้าชาวคาตาลัน เมื่อมาถึงเมืองวัลลาโดลิด (Valladolid) ทั้งสองพระองค์ได้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสอย่างลับ ๆ ในวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1469 โดยไม่ได้รับหนังสือยินยอมจากองค์สันตะปาปา (Papal Dispensation) ตามพระบรมราชโองการของสันตะปาปาปอลที่ 2 (Paul II) จะเป็นการอภิเษกสมรสกันระหว่างเจ้าหญิงอิสซาเบลลากับพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกส แต่เจ้าหญิงอิสซาเบลลาได้ทำการเปลี่ยนพระบรมราชโองการ จากชื่อของพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 มาเป็นเจ้าชายเฟอร์ดินาน ผลจากการอภิเษกสมรสในครั้งนี้ทำให้เจ้าหญิงอิสซาเบลลาและเจ้าชายเฟอร์ดินานถูกประกาศขับพาศนียกรรม (Excommunication) จากองค์สันตะปาปา และการ อภิเษกสมรสในครั้งนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่ของคนทั่วไปเพราะไม่เป็นไปตามคำบัญชาของศาสนจักร

การอภิเษกสมรสในครั้งนี้มีผลทำให้พระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 พิโรธเป็นอย่างมาก และได้ทรงประกาศยอมรับเจ้าหญิงฮวนนา คือ พระราชธิดาที่แท้จริงของพระองค์และทรงประกาศแต่งตั้งเจ้าหญิงฮวนนาขึ้นเป็นองค์รัชทายาทแห่งอาณาจักรคาสติลแทนที่เจ้าหญิงอิสซาเบลลา นอกจากนี้พระองค์ยังได้จัดพิธีหมั้นระหว่างเจ้าหญิงฮวนนา ซึ่งมีพระชนมายุเพียง 6 พระชันษา กับพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกสอีกด้วย

เมื่อพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 สิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ. 1474 โดยมีคนสงสัยว่าพระองค์จะถูกลอบวางยาพิษ หลังจากนั้นเจ้าชายเฟอร์ดินานก็ได้เรียกร้องบัลลังก์คาสติลให้แก่พระองค์เอง แต่ต่อมาพระองค์ก็ต้องยกเลิกการอ้างสิทธิ์ในราชบัลลังก์คาสติล เมื่อเจ้าหญิงอิสซาเบลลาและฝ่ายสนับสนุนได้ยืนยันในสิทธิ์ของเจ้าหญิงอิสซาเบลลา⁴

³เจ้าหญิงอิสซาเบลลามีพระชนมายุแก่กว่าเจ้าชายเฟอร์ดินาน 2 ปี

⁴E.N. Williams, *Dictionary of English and European History 1485-1789* (Middlesex: Penguin Books Ltd., 1987), p. 144.

เจ้าหญิงอิสซาเบลลาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระราชินีอิสซาเบลลาที่ 1 (Isabella I ค.ศ. 1474–1504) แห่งอาณาจักรกัสติลในปี ค.ศ. 1474 จึงทำให้พระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งโปรตุเกส พระราชสวามีของเจ้าหญิงฮวนนายกกองทัพเข้ามาในอาณาจักรกัสติลเพื่อชิงบัลลังก์ให้แก่เจ้าหญิงฮวนนา แต่พระองค์ก็ต้องพ่ายแพ้แก่กองทัพของพระราชินีอิสซาเบลลากับพระเจ้าเฟอร์ดินานที่เมืองโทโร (Toro) ในปี ค.ศ. 1476 พระองค์จึงทรงประกาศยกเลิกการอ้างสิทธิของเจ้าหญิงฮวนนาต่อราชบัลลังก์กัสติล ในปี ค.ศ. 1479 เจ้าหญิงฮวนนาได้ทรงประกาศยกเลิกการอ้างสิทธิของพระองค์ต่อราชบัลลังก์กัสติลอย่างเป็นทางการและก็ได้เสด็จลี้ภัยทางการเมืองไปอาศัยอยู่ในสำนักชี และในปีเดียวกันนั้นเองพระเจ้าเฟอร์ดินานก็ได้ขึ้นครองบัลลังก์อรากอนในฐานะของพระเจ้าเฟอร์ดินานที่ 2 (ค.ศ. 1479–1516)⁵

กษัตริย์คาทอลิก

พระเจ้าเฟอร์ดินานที่ 2 และพระราชินีอิสซาเบลลาที่ 1 เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในพระนามของกษัตริย์คาทอลิก (Catholic Kings) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 (Alexander VI) ได้ทรงแต่งตั้งให้แก่กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ในปี ค.ศ. 1494 ในฐานะที่ได้ทรงอุทิศพระองค์ให้แก่สงครามศาสนา (Crusade War) ภายหลังจากที่ทรงยึดอาณาจักรกรานาดามาจากพวกมัวร์ได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1492⁶

รูปที่ 7 กษัตริย์คาทอลิก

⁵J.B. Trend, *Portugal* (London : Ernest Benn Limited, 1957), p. 127

⁶Keen and Wasserman, *A Short History of Latin America* (Boston : Houghton Mifflin Company, 1984), p. 39.

การรวมสเปน

การรวมประเทศสเปนจะอยู่ภายใต้การนำของอาณาจักรคาสติลซึ่งเป็นอาณาจักรที่ใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรไอบีเรียเข้ากับอาณาจักรอรากอนและดินแดนคาทาโลเนีย ซึ่งจะมีผลตามมาก็คือ พระเจ้าเฟอร์ดินานด์จะมีอำนาจเป็นรองจากพระราชินีอิสซาเบลลาในการปกครองอาณาจักรคาสติล ในเวลาเดียวกันพระราชินีอิสซาเบลลาก็จะถูกกีดกันออกจากการบริหารของอาณาจักรอรากอน⁷ ดังนั้น การรวมสเปนจึงมีลักษณะเป็นการรวมราชวงศ์ของสองอาณาจักรเข้าด้วยกัน มากกว่าที่จะเป็นการรวมอาณาจักรทั้งสองเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพราะทั้งสองอาณาจักรมีสิ่งที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก เช่น ขนาด ขนบธรรมเนียมประเพณี และการปกครอง

ลักษณะของอาณาจักรอรากอน

ดินแดนอรากอนและวาเลนเซียมีประชากรอาศัยอยู่ประมาณเมืองละ 270,000 คน ประมาณ 20-30% ของแต่ละเมืองจะประกอบไปด้วยพวกมัวร์ (Moors) หรือมุสลิมสเปนและพวกมัวร์สโกล์ (Moriscos) หรือพวกมุสลิมสเปน ซึ่งได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์อย่างเป็นทางการ ในเมืองคาทาโลเนียจะมีประชากรประมาณ 300,000 คน ในแต่ละเมืองที่กล่าวมานี้อำนาจของพระมหากษัตริย์จะมีอยู่น้อยมาก พวกขุนนางได้รับอำนาจในการปกครองตนเองเช่นเดียวกับอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์เพราะสามารถออกกฎหมายควบคุมชาวนาที่อาศัยอยู่ ภายในเขตการปกครองของพวกขุนนางได้ตามอำเภอใจ ในคาทาโลเนีย พวกขุนนางมีสิทธิที่จะประกาศสงครามได้อย่างอิสระ ภายในดินแดนอรากอน ถ้าบุคคลใดถูกจับกุมโดยพระบรมราชโองการขององค์พระมหากษัตริย์ บุคคลผู้นั้นสามารถที่จะนำตนเองให้เข้ามาอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีของศาลสูง (Justicia) ซึ่งถือเป็นสถาบันสูงสุดทางการศาลและเป็นสถาบันอิสระที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ ศาลสูงยังมีหน้าที่สวมมงกุฎให้แก่พระมหากษัตริย์และเป็นผู้ประกอบพิธีรับคำปฏิญาณตนขององค์พระมหากษัตริย์ ตำแหน่งศาลสูงจะเป็นตำแหน่งตลอดชีวิตไม่มีการปลดออก⁸

พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 2 (ค.ศ. 1479-1516)

พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 2 ขึ้นครองบัลลังก์อาณาจักรอรากอนสืบต่อจากพระเจ้าจอห์นที่ 2 ผู้เป็นพระราชบิดาในปี ค.ศ. 1479 ก่อนหน้านั้นพระองค์ทรงดำรงพระยศเป็นพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 5 แห่งอาณาจักรคาสติลมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1474 ร่วมกับพระราชินีอิสซาเบลลา

เมื่อพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ขึ้นครองบัลลังก์อาณาจักรอรากอนแล้วพระองค์ก็ไม่ทรงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงประเพณีที่เคยถือปฏิบัติกันมาทั้งในดินแดนอรากอนและคาทาโลเนีย โดยเฉพาะ

⁷Ibid., p. 36.

⁸The New Encyclopedia Britannica, p. 421

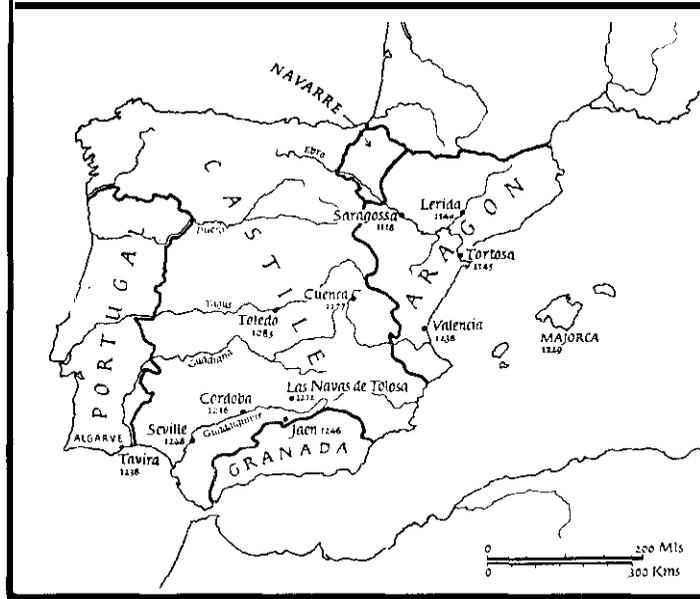
คาทาลอเนียเคยเป็นดินแดนที่ก่อการกบฏมาก่อนเป็นระยะเวลาติดต่อกันถึง 10 ปี ภายในเมืองบาร์เซโลนาซึ่งเป็นเมืองสำคัญที่สุดของแคว้นคาทาลอเนีย พวกขุนนางและกลุ่มชนชั้นสูงชาวเมืองต้องต่อสู้กับกลุ่มชาวนาและกลุ่มชนชั้นต่ำ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้พระเจ้าเฟอร์ดินานด์เข้าแทรกแซงโดยพระองค์เลือกที่จะอยู่กับกลุ่มชาวนาและกลุ่มชนชั้นต่ำ แต่พระองค์ก็เลี้ยงไม่ได้ที่จะต้องเป็นพันธมิตรกับขุนนางบางกลุ่ม

ในปี ค.ศ. 1486 พระเจ้าเฟอร์ดินานด์สามารถยุติปัญหาที่เกิดขึ้นในคาทาลอเนียลงได้โดยใช้วิธีการประนีประนอมโดยการออกคำประกาศ Sentencia de Guadalupe ซึ่งจะส่งผลให้ยกเลิกการมีทาสติดที่ดิน (Serfdom) และลบล้างระบบการกดขี่ชาวนาที่จะต้องมีการะหน้าที่ต่อเจ้าของที่ดิน (Landlords) โดยกษัตริย์อรากอนจะเป็นผู้จ่ายเงินทดแทนแก่เจ้าของที่ดิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนชั้นสูง อภิสิทธิ์ทางการเมืองและทางกฎหมายของพวกขุนนางชนบทและกลุ่มชนชั้นสูงชาวเมืองก็ยังคงอยู่ต่อไป และเพื่อเป็นการยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคาทาลอเนียมาตั้งแต่สมัยอดีตพระเจ้าเฟอร์ดินานด์จึงไม่พยายามเพิ่มอำนาจของพระมหากษัตริย์ในบริเวณนี้ และยังได้ทรงเพิ่มอำนาจให้แก่พวกขุนนางชาวคาตาลันให้มีความเป็นอิสระมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลตามมาคือการนำเอาสันติสุขกลับคืนมาสู่คาทาลอเนีย ทำให้สภาพทางการเมืองมั่นคงยิ่งขึ้น สามารถผลิตสินค้าและทำการค้าขายแข่งกับพวกอิตาลีซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญเนื่องจากชาวคาตาลันได้สูญเสียอำนาจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าให้แก่ชาวเจนัว ซึ่งสามารถเข้าไปแย่งตลาดการค้าในแคว้นกัสติล โดยเฉพาะในเมืองเซวิลล์ เมืองท่าสำคัญที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำกัลตาลกิวิร์ (Guadalquivir) ซึ่งไหลลงสู่มหาสมุทรแอตแลนติกทางตอนใต้ของสเปน

ลักษณะของอาณาจักรกัสติล

อาณาจักรกัสติลเป็นอาณาจักรที่ยากจนเช่นเดียวกับอาณาจักรอรากอน ที่ดินส่วนใหญ่แห้งแล้ง และการทำเกษตรกรรมก็ยังล่าช้า พวกเลี้ยงแกะติดอาวุธของสมาคมผู้เลี้ยงแกะที่มีอำนาจคือ เมสตา (Mesta) ได้ต้อนฝูงแกะเป็นระยะทางกว่า 100 ไมล์ ตั้งแต่ฤดูร้อนไปจนถึงฤดูหนาวเพื่อหาทุ่งหญ้าเลี้ยงแกะ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อที่ดินที่จะใช้ในการเพาะปลูก และก่อให้เกิดความเป็นศัตรูกันระหว่างเกษตรกรเจ้าของที่ดินกับผู้เลี้ยงแกะ แต่รัฐบาลก็ยังคงให้การสนับสนุนต่อพวกผู้เลี้ยงแกะเพราะเป็นกลุ่มที่จ่ายผลตอบแทนเป็นจำนวนมากแก่รัฐบาล พวกเมสต่ายังได้รับการสนับสนุนจากพวกพ่อค้าผู้ส่งขนสัตว์ออกไปขายยังโรงงานทอผ้าในฟลานเดอร์ส (Flanders) อิทธิพลของพวกเมสต้าและผลเสียหายที่พวกนี้ได้ก่อต่อกลุ่มเกษตรกรมีผลเป็นอย่างมากในสมัยศตวรรษที่ 16 พระเจ้าเฟอร์ดินานด์และพระนางอิสซาเบลลาได้ให้การสนับสนุนและให้อภิสิทธิ์แก่พวกเมสต้าดังเช่นที่กษัตริย์องค์อื่น ๆ ได้เคยกระทำมาเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่พระองค์ ซึ่งจะมีผลทำให้ชาวนาสเปนยากจนลงเนื่องจากไม่สามารถทำการเพาะปลูกให้ได้ผล ส่วนการทำ

อุตสาหกรรมก็ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองที่อยู่ในแหลมอิตาลีและในเนเธอร์แลนด์ (Netherlands) ผลจากการขาดการพัฒนาทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรมจะทำให้เมืองในอาณาจักรกัสติลมีขนาดเล็กลง เมืองขนาดใหญ่จะอยู่ทางตอนใต้ในแคว้นแอนดาลูเซีย ซึ่งระบอบเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของขุนนางชาวเมืองซึ่งมีรายได้จากการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

รูปที่ 8

การฟื้นฟูอำนาจของสถาบันกษัตริย์ภายในอาณาจักรกัสติล

ในยุคแห่งความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทำให้เมืองต่าง ๆ ต้องกลายสภาพมาเป็นสนามรบ พระนางอิสซาเบลลาได้พยายามที่จะฟื้นฟูอำนาจของสถาบันกษัตริย์ขึ้นมาอีกครั้งภายในอาณาจักรกัสติล ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จอิทธิพลของพวกขุนนางก็จะหมดไป เหตุการณ์ในอาณาจักรกัสติลก็มีสภาพเช่นเดียวกับอังกฤษในสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 เมื่อประชาชนเบื่อสงครามกลางเมืองจึงเริ่มเรียกร้องที่จะให้มีรัฐบาลกลางที่เข้มแข็ง พระนางอิสซาเบลลาได้รับความร่วมมือจากเมืองต่าง ๆ และจากกลุ่มชนชั้นกลางที่เบื่อหน่ายต่อความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมสภาคอร์เตสแห่งมาดริด (Madriga) ในปี ค.ศ. 1476 จะแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันระหว่างสถาบันกษัตริย์และบรรดาเมืองต่าง ๆ ที่จะปราบปรามความวุ่นวายที่เกิดขึ้น เครื่องมือที่สำคัญได้แก่ Santa Hermandad ซึ่งเป็นกองตำรวจที่ได้รับค่าจ้างตอบแทนจากบรรดาเมืองต่าง ๆ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรง

จากองค์พระมหากษัตริย์ กองตำรวจดังกล่าวทำงานอย่างได้ผลโดยใช้วิธีการปราบปรามและลงโทษอย่างรุนแรงต่อกลุ่มผู้ก่อความวุ่นวายและสามารถนำความสงบสุขกลับคืนมาสู่อาณาจักรคาสติลได้ในที่สุด

สภาแห่งคาสติล

การประชุมสภาคอร์ดเตสแห่งโทเลโดในปี ค.ศ. 1480 ได้ก่อให้เกิดมาตรการที่จะลดอำนาจขุนนางชั้นสูงลงเป็นอันมาก เช่น พระราชบัญญัติ Act of Resumption ซึ่งบังคับให้ขุนนางต้องคืนรายได้ครึ่งหนึ่งที่เคยได้รับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1464 ให้แก่กษัตริย์ นอกจากนี้ ยังมี การจัดตั้ง**สภาแห่งคาสติล** (Council of Castile) เพื่อกีดกันพวกขุนนางออกจากราชการ โดยสภาแห่งคาสติลจะเข้ามาทำหน้าที่แทนขุนนางซึ่งเคยมีอำนาจในสภาองคมนตรี ซึ่งเป็นองค์กรเก่าที่จะให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ทั้งทางด้านการเมืองและการคลัง สภาแห่งคาสติลจะถูกเปลี่ยนรูปมาเป็นสภาของกลุ่มข้าราชการเพื่อตอบสนองพระบรมราชโองการตามนโยบายขององค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งจะประกอบไปด้วย พระราชาคณะ 1 รูป ขุนนาง 3 คน และทนายความอีก 8-9 คน ซึ่งทนายความเหล่านี้จะเลื่อนตำแหน่งมาจากขุนนางชั้นต่ำ (Poor Hidalgo Class) โดยบุคคลเหล่านี้จะทำงานตามพระราชประสงค์ของกษัตริย์และยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพขององค์พระมหากษัตริย์และรัฐบาลกลางอีกด้วย

การปราบปรามพวกขุนนางชั้นสูง

วิธีการลดอำนาจพวกขุนนางชั้นสูงอีกประการหนึ่งคือ การยุติการขยายอำนาจในการยึดครองที่ดิน ทั้งนี้ เนื่องจากขุนนางชั้นสูงได้ถือครองที่ดินเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว วิธีการที่ถูกนำมาใช้คือถ้าพวกขุนนางฝ่าฝืนกฎหมายหรือต่อต้านอำนาจของพระมหากษัตริย์ก็เท่ากับว่าพวกขุนนางเหล่านั้นได้ฝ่าฝืนต่อจารีตประเพณีของระบอบฟิวดัล (Feudalism) ซึ่งขุนนางได้ปฏิญาณตนว่าจะจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ จึงทำให้พระนางอิสซาเบลลาและพระเจ้าเฟอर्डินานด์ใช้เป็นข้ออ้างในการปราบปรามพวกขุนนางที่กระด้างกระเดื่อง และถือโอกาสยึดที่ดินของขุนนางมาเป็นของกษัตริย์ นอกจากนี้ กษัตริย์คาทอลิกยังใช้วิธีการแทรกแซงขุนนางท้องถิ่นโดยการแต่งตั้งข้าหลวง (Corregidores) ให้ไปกำกับดูแลการปกครองท้องถิ่นของพวกขุนนาง ความสำเร็จในการปราบปรามพวกขุนนางขององค์พระมหากษัตริย์ จะมีผลทำให้ประชาชนละทิ้งความผูกพันที่มีต่อพวกขุนนางและหันมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารมีจำนวนเพิ่มขึ้น

นโยบายการปฏิรูปศาสนาของกษัตริย์คาทอลิก

นโยบายการปฏิรูปศาสนาของกษัตริย์คาทอลิก มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสนับสนุนการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ให้ประสบผลสำเร็จในสเปน โดยการที่กษัตริย์จะเป็นผู้ควบคุมในกิจการของวัดและตัดอำนาจสันตะปาปา ไม่ให้เข้ามาแทรกแซงในกิจการของ

คณะสงฆ์ในสเปน ในขณะที่เดียวกันสำนักสันตะปาปาก็กำลังถูกคุกคามจากทั้งกองกำลังของพระเจ้าชาลส์ที่ 8 แห่งฝรั่งเศส และการคุกคามจากพวกเตอร์ก (Turks) และเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกษัตริย์สเปนสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 8 (ค.ศ. 1484-1492) จึงได้มอบสิทธิ Patronato Real ซึ่งจะให้สิทธิแก่กษัตริย์สเปนเป็นผู้แต่งตั้งพระที่มีตำแหน่งสูง โดยจะไม่ถูกแทรกแซงจากองค์สันตะปาปา⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การศาสนาในสเปน

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การศาสนาในสเปนจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากลักษณะที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 แห่งอังกฤษ ซึ่งได้ทรงยึดเอาที่ดินธรณีสงฆ์มาเป็นของรัฐ กษัตริย์คาทอลิกเพียงต้องการขอแบ่งรายได้จำนวน 1 ใน 3 จากองค์การศาสนาในสเปน เช่น จากภาษีรายได้สิบชักหนึ่ง (Tithes) และเงินค่าขายใบไถ่บาป (Indulgences)

วิธีการปฏิรูปศาสนาของกษัตริย์คาทอลิก

เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการปฏิรูปศาสนาจะนำมาซึ่งความจงรักภักดีของคณะสงฆ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และจะก่อให้เกิดความบริสุทธิ์ขึ้นในองค์การศาสนาในสเปน กษัตริย์คาทอลิกจึงได้จัดระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นมาใหม่โดย

1. ให้ยกเลิกการที่พระจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหลายตำแหน่งในเวลาเดียวกัน
2. ให้ปลดพระที่ลึกลับมึนงงออกจากตำแหน่ง
3. ให้ยึดที่ดินธรณีสงฆ์ที่ปราศจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรักษามาเป็นของรัฐ

นโยบายการปฏิรูปศาสนาดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม Observants ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคร่งในพระธรรมวินัย (Regular Clergy) และต้องการให้ศาสนามีความบริสุทธิ์ตั้งแต่ต้นสมัยแรกเริ่ม บุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูปในครั้งนี้ได้แก่ ฟรานซิสโก จิเมเนส เดอ ซิสเนออส (Francisco Jimenez de Cisneros) พระนิกายฟรานซิสกัน (Franciscan) ผู้ซึ่งพระราชินีอิสซาเบลลาแต่งตั้งให้ขึ้นดำรงตำแหน่งอาร์ชบิชอป แห่งโทเลโด (Archbishop of Toledo) ในปี ค.ศ. 1495 การปฏิรูปศาสนาดังกล่าวจะมีผลทำให้พวกพระที่อยู่ในแอนดาลูเซียประมาณ 400 รูป สัมครใจที่จะอพยพไปยังแอฟริกาเหนือและเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าที่จะยอมรับกฎข้อบังคับที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปศาสนาต่อพวกพระที่เกี่ยวข้องกับทางโลก (Secular Clergy) นั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร แต่ผลที่ตามมาคือ กษัตริย์คาทอลิกสามารถสกัดกั้นไม่ให้กลุ่มชนชั้นสูงขึ้นดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางศาสนาได้สำเร็จ กษัตริย์สเปนสามารถนำเอาพวก

⁹J.N. Hillgarth, *The Spanish Kingdoms 1250-1516* (Vol. II, Oxford: Clarendon Press, 1976), p. 398.

ขุนนางตระกูลต่ำหรือกลุ่มชนชั้นกลางผู้มีศีลธรรมและการศึกษาดีให้เข้ามาทำหน้าที่แทน¹⁰

กองกำลังทางศาสนา (Military Orders)

กองกำลังทางศาสนาเป็นกองกำลังที่มีอิทธิพลมากอีกกลุ่มหนึ่งในสเปน เพราะประกอบไปด้วยไพร่พลเป็นจำนวนมาก กษัตริย์คาทอลิกเคยมีข้อโต้แย้งกับสันตะปาปาซิกซุสที่ 4 (Sixtus IV) ในปี ค.ศ. 1475 ในการแต่งตั้งผู้ที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าของกองกำลังทางศาสนา เนื่องจากตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจทั้งทางด้านการทหารและเป็นตำแหน่งที่ได้ถือครองที่ดินเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม พระนางอิสซาเบลลาทรงสามารถจัดการให้พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าของกองกำลังทางศาสนาได้สำเร็จทั้งสามตำแหน่งคือ Santiago Calatrava และ Alcantara ซึ่งจะมีผลทำให้กษัตริย์คาทอลิกมีรายได้เป็นจำนวนมากจากที่ดินที่ได้รับและยังเป็นผู้กุมบังเหียน ตำแหน่งในกองกำลังทางศาสนาอีกถึง 1,500 ตำแหน่ง¹¹

ศาลศาสนาในสเปน (The Spanish Inquisition)

การที่สเปนมีพวกยิวและพวกมัวร์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่สมัยกลางเป็นต้นมา จึงทำให้สเปนมีลักษณะหลากหลายทั้งทางด้านสังคมและศาสนาเพียงประเทศเดียวในยุโรปตะวันตก การพัฒนาอารยธรรมในสเปนทั้งทางด้านศาสนา วรรณคดี ศิลปะ และสถาปัตยกรรมในยุคต่อมา ก็จะมีรากฐานมาจากสาเหตุดังกล่าว พวกยิวได้รับใช้ประเทศสเปนและกษัตริย์สเปนมาเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดชุมชนพ่อค้าที่กระตือรือร้นและนักการศึกษาที่ได้ดำรงตำแหน่งสูง ๆ ในวงราชการ อย่างไรก็ตาม ความมั่งคั่งของพวกยิวได้ก่อให้เกิดความอิจฉาและรังเกียจในข้อแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนาภายในหมู่พวกคริสเตียนสเปน ซึ่งมีลักษณะสำคัญมาแต่ยุคโบราณที่จะเป็นผู้ปกป้องคริสต์ศาสนาให้พ้นภัยจากพวกนอกศาสนา (infidel) จากลักษณะการดังกล่าว จึงทำให้กษัตริย์คาทอลิกพลอยได้รับผลประโยชน์จากความรู้สึกดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1478 กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ได้รับพระบรมราชโองการจากสันตะปาปาซิกซุสที่ 4 ให้จัดตั้งศาลศาสนา (Inquisition) ขึ้นเพื่อต่อต้านอิทธิพลของพวกยิว ซึ่งถือเป็นกลุ่มนอกศาสนาในสายตาของศาสนจักร ศาลศาสนายังเป็นสถาบันที่คอยสอดส่องดูแลพวกยิวที่เปลี่ยนศาสนามาเป็นคริสเตียน (Conversos) และเนื่องจากศาลศาสนาได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ภายใต้พระราชอำนาจของกษัตริย์สเปน ดังนั้น การแต่งตั้งบุคลากรจึงกระทำโดยกษัตริย์สเปน พระบรมราชโองการที่ให้มีการจัดตั้งศาลศาสนาขึ้นในสเปนต่อมาก็ได้สร้างความผิดหวังให้แก่สันตะปาปาซิกซุสที่ 4 เนื่องจากศาลศาสนาได้ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีงาม เพราะผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะร้องเรียนขอความเป็น

¹⁰Keen and Wasserman, *A Short History of Latin America*, p. 38.

¹¹Hillgarth, *The Spanish Kingdoms 1250-1516*, Vol. II, p. 399.

ธรรมจากองค์สันตะปาปา เนื่องจากอำนาจทั้งหมดของศาลศาสนาจะตกอยู่ในมือของกษัตริย์สเปนแต่เพียงผู้เดียว

อำนาจของศาลศาสนา

ศาลศาสนาจะมีกองกำลังฆราวาสเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการใช้ปราบปรามพวกนอกรีต กองกำลังดังกล่าวจะได้รับสิทธิพิเศษไม่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจของศาลสถิตยุติธรรมในยามปกติ และยังมีอำนาจทั้งทางการเมืองและทางศาสนา จึงทำให้ศาลศาสนากลายเป็นเครื่องมือที่องค์พระมหากษัตริย์จะใช้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ในการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolutism)

สภาสูงสุดของศาลศาสนา

สภาสูงสุดของศาลศาสนา (The Supreme Council of the Inquisition หรือ Suprema) เป็นสถาบันที่ได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเพียงสถาบันเดียวโดยกษัตริย์คาทอลิก ซึ่งจะมีเขตอำนาจครอบคลุมทั้งในคาสตีลและอรากอน สภาสูงสุดของศาลศาสนามีจุดมุ่งหมายโดยตรงในเรื่องปัญหาศาสนาโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง

การปฏิบัติการของศาลศาสนา

ศาลศาสนาจะมีการปฏิบัติการแบบลับ ๆ และบางครั้งก็ปราศจากซึ่งศีลธรรม เช่น การปรักปรำหรือการทรมานแก่ผู้ต้องสงสัย การยึดทรัพย์สมบัติจากผู้ที่ถูกประณามว่าเป็นพวกนอกรีตมาให้แก่ศาลศาสนาหรือองค์พระมหากษัตริย์หรือผู้ที่แจ้งความ พฤติกรรมดังกล่าว จึงทำให้คนโดยทั่วไปมองศาลศาสนาว่าเป็นสถาบันที่โหดร้าย จำนวนพวกที่ถูกประณามว่าเป็นพวกนอกรีต (Heretic) มีจำนวนไม่มาก แต่ตัวเลขที่ปรากฏอยู่มักจะถูกแต่งเติมให้เกินความเป็นจริงในเวลาต่อมาโดยบรรดานักเขียนที่เป็นพวกโปรเตสแตนต์ (Protestants) ซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านศาลศาสนา

ในยุคของกษัตริย์คาทอลิก

พวกยิวที่เปลี่ยนศาสนา (Conversos) จำนวนหลายพันคนได้ถูกกล่าวหาว่าได้ลักลอบประกอบพิธีกรรมตามแบบศาสนายิว (Judaising Practices) และมักจะถูกลงโทษโดยการเผาทั้งเป็น มีพวกคอนเวอโซส์จำนวนมากที่ต้องประสบกับข้อหาดังกล่าวจนต้องหนีออกไปจากสเปน ผลจากการกระทำดังกล่าวจึงทำให้พวกคาทอลิกจำนวนมากต่อต้านการนำเอาระบบศาลศาสนาเข้ามาใช้ในสเปน

การต่อต้านระบบศาลศาสนา

การต่อต้านระบบศาลศาสนาได้ขยายตัวออกไปยังอาณานิคมของสเปน เช่น กรณีที่ชาวเมืองเนเปิลส์ (Neapolitans) และชาวเมืองมิลาน (Milanese) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยิ่งในความเป็นคาทอลิก และได้รับการสนับสนุนจากองค์สันตะปาปาจนประสบความสำเร็จในการต่อต้านผู้ปกครองชาวสเปนที่จะนำเอาระบบศาลศาสนาเข้ามาใช้ในดินแดนทั้งสองแห่ง ภายในสเปนเองผู้คนมักจะทำให้ความสนใจต่อวิธีการพิพากษาและการลงโทษพวกนอกรีตอย่างหยาบเหวอะหวิวและมีพิธีรีตองมากกว่าที่จะให้ความสนใจต่อสถาบันศาลศาสนา และชาวสเปนส่วนใหญ่ก็มิได้รู้ถึงความน่ากลัวและน่าขยะแขยงที่สถาบันศาลศาสนาได้เข้าไปปฏิบัติการณ์ในส่วนอื่น ๆ ของยุโรป

การขับไล่พวกยิวออกไปจากสเปน

ประธานคนแรกของสภาสูงสุดของศาลศาสนา ได้แก่ **โทมัส เดอ ตอร์เฆมาดา** (Thomas de Torquemada) อดีตชาวยิวผู้มาจากตระกูลคอนเวอโซส์ ภายหลังจากที่ได้รับตำแหน่งแล้ว ก็เริ่มโฆษณาชวนเชื่อเพื่อต่อต้านพวกยิว โดยแนะนำให้กษัตริย์คาทอลิกขับไล่พวกยิวที่ไม่ยอมเปลี่ยนศาสนาออกไปจากสเปน ด้วยความศรัทธาที่มีต่อศาสนาและความสำนึกว่าเป็นสิ่งถูกต้อง พระนางอิสซาเบลลาจึงทรงประกาศขับไล่พวกยิวออกไปจากสเปนในปี ค.ศ. 1492 พวกยิวจำนวนประมาณ 170,000 คน ได้เดินทางออกจากสเปนไปพร้อมด้วยทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากมาย รวมทั้งวิทยาการต่าง ๆ ที่พวกนี้เคยใช้เลี้ยงชีพในสเปน

การขับไล่พวกยิวออกไปจากสเปนจะมีผลกระทบที่สำคัญต่อระบอบเศรษฐกิจของสเปน เพราะพวกยิวเป็นกลุ่มชนที่มีบทบาทเด่นในทางเศรษฐกิจมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะจะเห็นผลได้อย่างเด่นชัดในสมัยต่อมาที่สเปนพยายามที่จะรักษาความเป็นมหาอำนาจไว้ในยุโรปหรือการคงไว้ซึ่งอาณานิคมภาคโพ้นทะเลเป็นสิ่งที่ต้องล้มเหลวในที่สุด เนื่องจากสเปนประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะสเปนขาดกลุ่มชนที่กระตือรือร้นทางด้านเศรษฐกิจเพราะกลุ่มชน

ที่มุ่งทำงานทางด้านเศรษฐกิจได้ถูกกีดกันออกไปจากสังคมสเปน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสเปนจึงได้ตกมาอยู่ในมือของนักการเงินและการธนาคารชาวเยอรมันและอิตาลีแทน¹²

อิทธิพลของพวกคอนเวอโซลส์ในสเปน

การขับไล่พวกยิวออกไปจากสเปนในปี ค.ศ. 1492 ไม่ได้แสดงถึงการสิ้นสุดอิทธิพลของพวกยิวในสเปน ในตอนสิ้นศตวรรษที่ 15 จะมีพวกคอนเวอโซลส์เหลืออยู่ในสเปนมากกว่า 300,000 คน ซึ่งคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ได้จัดตั้งระบบการศึกษาให้แก่กลุ่มชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในเมือง ตระกูลร่ำรวยของพวกเหล่านี้จะแต่งงานกับตระกูลขุนนาง และสายเลือดของชนกลุ่มนี้ก็ได้มีส่วนเข้าไปผสมผสานกับเชื้อพระวงศ์ของสเปน ภายหลังจากปี ค.ศ. 1492 ไปแล้วพวกยิวในสเปนจะมีสถานภาพที่ล่อแหลมใกล้อันตราย บางพวกจึงต้องแสดงออกถึงความศรัทธาต่อศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและยังได้กล่าวหาพวกคอนเวอโซลส์กลุ่มอื่น ๆ ต่อศาลศาสนาว่าได้ลักลอบประกอบพิธีกรรมทางศาสนาผิดๆ อย่างไรก็ตาม พวกคอนเวอโซลส์ส่วนใหญ่และบรรดาพวกลูกหลานได้กลายเป็นคาทอลิกอย่างเต็มตัวเช่นเดียวกับชาวสเปนกลุ่มอื่น ๆ และก็ได้มีส่วนเข้าไปร่วมประกอบกิจกรรมทางศาสนาและการศึกษา ซึ่งถ้าปราศจากพวกคอนเวอโซลส์เหล่านี้ศตวรรษทอง (Golden Century) ก็คงจะไม่เกิดขึ้นในสเปน

ผลงานทางปัญญาที่สำคัญของพวกคอนเวอโซลส์

ผลงานทางปัญญาที่สำคัญของพวกคอนเวอโซลส์ เช่น St. Teresa of Avila ได้ก่อตั้งสำนักชี (Convent) ขึ้นหลายแห่งในสเปน St. John of God ผู้ก่อตั้งสถานพยาบาล Diego Lainez ผู้เป็นเพื่อนของ St. Ignatius of Loyola เป็นผู้ที่มีตำแหน่งนายพลอันดับสองของคณะเยซุอิต (Jesuits) Fernando de Rojas ผู้แต่งหนังสือ **La Celestina** ซึ่งเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ชิ้นแรกแห่งสมัยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของสเปน และในสองชั่วอายุคนต่อมา Mateo Aleman ได้แต่งหนังสือ **Guzman de Alfarache** ซึ่งเป็นหนังสือนวนิยายแนวเดียวกับ Robin Hood ของอังกฤษ Luis de Leon ผู้เป็นทั้งกวีและนักมนุษยนิยมที่ยิ่งใหญ่ Francisco de Victoria พระนิกาย Dominican เป็นนักกฎหมายผู้ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 16 Bartolome de Las Casas พระนิกาย Dominican ผู้มีชื่อเสียงในการต่อสู้เพื่อสิทธิของพวกอินเดียนในอเมริกา และยังเป็นนักประวัติศาสตร์ผู้เขียนผลงานเกี่ยวกับพวกอินเดียนอีกด้วย

¹²The New Encyclopedia Britannica, p. 422.

กิจกรรมการเรียนรู้

ให้นักเรียนอภิปรายถึงลักษณะที่เห็นเด่นชัดของสถาปัตยกรรมของพวกมัวร์และพวกคริสเตียนมาโดยสังเขป

อิทธิพลของพวกมัวร์

อิทธิพลของพวกมัวร์ (Moors) หรือมุสลิมสเปนจะแตกต่างไปจากอิทธิพลของพวกยิวที่มีต่อพวกคริสเตียนสเปน อิทธิพลดังกล่าวจะเห็นได้อย่างเด่นชัดในสถานภาพของสตรีที่อาศัยอยู่อย่างสันโดษแตกต่างไปจากสตรีในส่วนอื่น ๆ ของยุโรป อิทธิพลทางด้านสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะทางตอนใต้ของสเปน ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกบ้านโดยหันหน้าบ้านเข้าด้านในสู่ลานบ้าน (Patio) เป็นสถาปัตยกรรมแบบ Plateresco ซึ่งจะมีลักษณะผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมของพวกมัวร์กับพวกคริสเตียน ส่วนโครงสร้างทางด้านสถาปัตยกรรมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการจะมีลักษณะเป็นแบบ Gothic ผสมกับสถาปัตยกรรมของพวกมัวร์ ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษ เช่น การแขวนพรมไว้บนผนังของตัวอาคาร ลักษณะสถาปัตยกรรมดังกล่าวเริ่มเป็นที่นิยมในสมัยของกษัตริย์คาทอลิก และได้แพร่หลายออกไปทั่วยุโรปรวมทั้งอาณานิคมในโลกใหม่ (New World) อีกด้วย

การยึดครองกรานาดา (The Conquest of Granada)

ในตอนต้นรัชสมัยของพระเจ้าเฟอร์ดินานและพระราชินีอิซาเบลลาปัญหาของพวกมุสลิมสเปนจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการเมืองและการทหารเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะพวกมัวร์ยังมีการปกครองตนเองอยู่ภายในอาณาจักรกรานาดา กษัตริย์คาทอลิกจึงต้องปลุกระดมชาวคาสตีเลียน และรวบรวมกองทัพคริสเตียนเพื่อเข้ายึดครองกรานาดา ภายหลังจากที่ได้รับการปฏิเสธจากสุลต่านอับดุล ฮัดซัน (Abdul Hassan) ซึ่งไม่ยอมส่งบรรณาการให้แก่อาณาจักรคาสตีลดังเช่นที่เคยกระทำมา แต่อุปสรรคที่สำคัญในการยึดครองในครั้งนี้คือ ปัญหาความมั่งคั่งของอาณาจักรกรานาดาและสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีภูเขาล้อมรอบทำให้กษัตริย์คาทอลิกต้องใช้เวลาถึง 10 ปี จึงสามารถยึดเมืองหลวงของกรานาดาได้สำเร็จในเดือนมกราคม ค.ศ. 1492 นับเป็นการสิ้นสุดยุค Reconquista ซึ่งกินระยะเวลาประมาณเกือบ 800 ปี¹³

¹³Keen and Wasserman, *A Short History of Latin American*, p. 39.

รูปที่ 9 การยึดครองกรานาดา

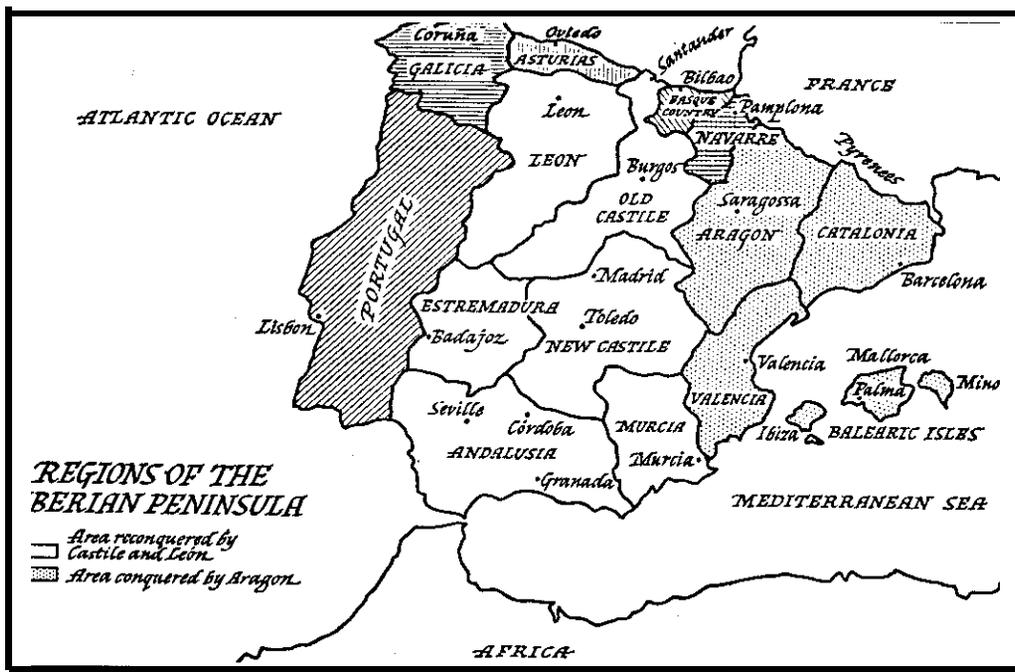
ความยิ่งใหญ่ของกองทัพสเปน

ในสงครามครั้งนี้ กอนซาโล เฟร์นันเดซ เดอ คอร์ดอบา (Gonzalo Fernandez de Cordoba) แม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่ของกองทัพคริสเตียนได้พัฒนายุทธวิธีการทำสงครามโดยการฝึกหัดทหารและการจัดองค์การที่ดี รวมทั้งได้นำเอาปืนใหญ่ซึ่งเป็นอาวุธชนิดใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการยึดครองในครั้งนี้มาใช้ ซึ่งผลของการจัดกองทัพดังกล่าวจะทำให้กองทัพสเปนกลายมาเป็นกองทัพที่น่าเกรงขามที่สุดเป็นเวลาถึง 150 ปี

เหตุการณ์ภายหลังการยึดครองกรานาดา

ภายหลังจากที่กรานาดาได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรคริสเตียนแล้ว พวกมัวร์ก็ยังคงมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาแม้จะมีเสียงคัดค้านจาก **เฮร์นันโด เดอ ทาลาเวรา** (Hernando de Talavera) อาร์ชบิชอปแห่งกรานาดาอดีตชาวยิวผู้เปลี่ยนมาเป็นคริสเตียนทาลาเวรา ต้องการเปลี่ยนศาสนาให้แก่พวกมัวร์โดยการเทศนาสั่งสอนและให้การศึกษาไปในเวลาเดียวกัน ในขณะที่ **ฟรานซิสโก จิเมเนส เดอ ซิส์เนรอส** (ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นพระผู้รับสารภาพบาปของพระราชินีอิสซาเบลลา ต่อมาได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นอาร์ชบิชอปแห่งโทเลโดในปี ค.ศ. 1495) ได้แนะนำให้พระราชินีอิสซาเบลลาใช้วิธีการบังคับเพื่อเปลี่ยนศาสนาให้แก่พวกมัวร์ ซึ่งผลจาก

การกระทำดังกล่าวจึงทำให้พวกมัวร์ก่อการกบฏขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1499-1500 ภายหลังจากปราบปรามการกบฏในครั้งนี้แล้ว รัฐบาลสเปนได้เสนอทางเลือกแก่พวกมัวร์ว่าจะเปลี่ยนศาสนาหรือถูกขับไล่ออกจากสเปน พวกมัวร์ส่วนใหญ่ได้เลือกเอาวิธีการเปลี่ยนศาสนา แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาที่พวกคริสเตียนแก้ไขไม่ได้คือการขาดแคลนพระที่สามารพพูดภาษาอาหรับ และปัญหาการขาดแคลนเงินทุนที่จะใช้ในการศึกษาอบรมให้แก่พวกมัวร์ที่จะเปลี่ยนศาสนามาเป็นคริสเตียนอย่างแท้จริง พวกมัวร์ที่เปลี่ยนศาสนาจะรู้จักกันในนามของมัวร์สโคส (Moriscos) ซึ่งยังคงใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากพวกคริสเตียน และการแต่งงานระหว่างพวก มัวร์สโคสกับพวกคริสเตียนยังมีจำนวนน้อย ดังนั้น พวกมัวร์สโคสยังคงเป็นกลุ่มที่ถูกกระแวงและต้องสงสัยจากพวกคริสเตียนเดิม¹⁴

รูปที่ 10

¹⁴The New Encyclopedia Britannica, p. 423.

นโยบายต่างประเทศของพระเจ้าเฟอร์ดินาน

นโยบายต่างประเทศของพระเจ้าเฟอร์ดินานนั้นยังคงยึดมั่นอยู่กับประเพณีของชาวอรากรอนที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาคือการเป็นศัตรูกับฝรั่งเศส ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการแข่งอำนาจเพื่อเข้าครอบครองดินแดนบริเวณเทือกเขาพิรินีสและดินแดนในแหลมอิตาลี

อาณาจักรอรากรอนได้เข้าครอบครองซิซิลีและซาร์ดิเนียมาตั้งแต่สมัยกลาง การที่ฝรั่งเศสได้เข้ามาแทรกแซงในอิตาลีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1494 จึงเป็นโอกาสอันดีของพระเจ้าเฟอร์ดินานที่จะทำข้อตกลงกับฝรั่งเศส ก่อนที่พระเจ้าซาลส์ที่ 8 ของฝรั่งเศสจะตัดสินใจบุกอิตาลี พระองค์ต้องการความมั่นใจว่าดินแดนทางตอนใต้ของฝรั่งเศสจะต้องปลอดภัยจากการรุกรานของอรากรอน ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1493 พระองค์จึงได้ตัดสินบนอาณาจักรอรากรอนโดยการทำสนธิสัญญาบาร์เซโลนา (Treaty of Barcelona) ซึ่งมีสาระสำคัญว่าฝรั่งเศสจะยกเซร์ดานและ รูซิลียง ซึ่งฝรั่งเศสยึดมาในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 11 ในปี ค.ศ. 1463 คืนให้แก่อรากรอน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

ให้นักศึกษาบอกถึงดินแดนที่เป็นเมืองท่าทางอรากรอนเข้าฝรั่งเศส ตั้งแต่สมัยอดีต และให้บอกด้วยว่าปัจจุบันนี้ดินแดนดังกล่าวมอบภายใต้การปกครองของชาติใด

การยึดครองเนเปิลส์ (Acquisition of Naples)

ความแตกต่างทางด้านนโยบายต่างประเทศของพระราชินีอิสซาเบลลากับพระเจ้าเฟอร์ดินานคือ พระนางอิสซาเบลลามีจุดประสงค์ที่สำคัญตั้งแต่ขึ้นครองบัลลังก์คาสติล ในการยึดครองอาณาจักรกรานาดาจากพวกมัวร์ ในขณะที่พระเจ้าเฟอร์ดินานมีนโยบายที่จะทำให้อาณาจักรอรากรอนได้เป็นใหญ่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและการแข่งอำนาจกับฝรั่งเศส

ภายหลังจากที่ได้รับเซร์ดานและรูซิลียงคืนมาจากฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1493 แล้ว จุดมุ่งหมายต่อไปคือการขยายอำนาจเข้าไปในแหลมอิตาลี ภายใต้การนำของกอนซาโล เดอ คอร์โดบา แม่ทัพผู้ยิ่งใหญ่ พระเจ้าเฟอร์ดินานสามารถนำเอาอาณาจักรเนเปิลส์ (Kingdom of Naples) เข้ามารวมกับอาณาจักรอรากรอนได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1503 และนับเป็นครั้งแรกภายหลังจากการรวมคาสติลและอรากรอนเข้าด้วยกันที่กองทัพสเปนได้แสดงออกซึ่งความแข็งแกร่ง และได้กลายมาเป็นกองทัพที่ทรงอำนาจมากที่สุดในยุโรป การดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุกของพระเจ้าเฟอร์ดินานจะสัมฤทธิ์ผลมากที่สุดภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพระราชินีอิสซาเบลลาในปี ค.ศ. 1504

ปัญหาการสืบราชบัลลังก์กัสติล

พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ยังได้ทรงดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยใช้วิธีการอภิเษกสมรส บรรดาพระราชโอรสและพระราชธิดา เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเมืองและเพื่อต่อต้านอำนาจของฝรั่งเศส โดยพระองค์ได้ไปเป็นพันธมิตรกับปอร์ตุเกส อังกฤษ และเบอร์กันดี (Burgundy ผู้ครอบครอง เนเธอร์แลนด์) แต่เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นเมื่อองค์รัชทายาทสองพระองค์แรก คือ**เจ้าหญิงแคทเธอรีน แห่งอรากอน** พระราชธิดาองค์ใหญ่ผู้ทรงอภิเษกสมรสกับ**เจ้าชายเฮนรีแห่งอังกฤษ** และ**เจ้าชายสวาน** พระราชโอรสผู้ทรงอภิเษกสมรสกับ**เจ้าหญิงมาร์กาเรตแห่งปอร์ตุเกส** ได้สิ้นพระชนม์ลง จึงทำให้ราชบัลลังก์ตกอยู่กับ**เจ้าหญิงสวานนาผู้เสียดิ** (Juana the Mad) ซึ่งเป็นพระราชธิดาองค์ที่สามที่ได้อภิเษกสมรสกับ**พระเจ้าฟิลิปที่ 1** (The Handsome) ผู้ปกครองเบอร์กันดีและเนเธอร์แลนด์ บรรดาขุนนางเนเธอร์แลนด์ต่างก็ตั้งใจที่จะเห็นกษัตริย์ของตนได้ไปปกครองดินแดนเพิ่มซึ่งจะทำให้ บรรดาขุนนางดังกล่าวสามารถแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเอง พระเจ้าฟิลิปทรงเดินทางมายัง กาสติลพร้อมด้วยบรรดาขุนนางผู้ติดตาม พระองค์ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากขุนนางกัสติล ซึ่งยังคงเป็นกังวลในเรื่องราชบัลลังก์กัสติล ดังนั้น พระเจ้าเฟอร์ดินานด์จึงถูกบังคับให้ยอมรับในสถานะภาพของพระเจ้าฟิลิปในฐานะที่เป็นกษัตริย์กัสติล แต่พระเจ้าฟิลิปก็ได้สิ้นพระชนม์ลงอย่างกะทันหันในปี ค.ศ. 1506 พระเจ้าเฟอร์ดินานด์จึงได้ปกครองกัสติลในนามของเจ้าหญิงสวานนาพระราชธิดา และพระองค์ยังเป็นผู้ปกครองของ**เจ้าชายซาลส์** พระราชนัดดาซึ่งยังทรงพระเยาว์และเป็นผู้มีสิทธิในการครองบัลลังก์กัสติลตามพันธกรรมที่พระราชินีอิสซาเบลลาได้ทำ ไว้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1504 โดยได้ทรงตัดสิทธิของพระเจ้าฟิลิปและเจ้าหญิงสวานนา ออกจากการครองบัลลังก์กัสติลและได้ทรงมอบบัลลังก์ให้แก่พระเจ้าเฟอร์ดินานด์เป็นผู้ดูแลจนกว่าเจ้าชายซาลส์จะมีพระชนมายุครบ 20 พรรษาในปี ค.ศ. 1520 สาเหตุสำคัญที่ทำให้พระนางอิสซาเบลลาไม่พอพระทัยต่อพระราชบุตรเขยก็เนื่องจากพระเจ้าฟิลิปได้หันไปเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสและต่อต้านอำนาจกษัตริย์สเปน¹⁵

ผลงานทางด้านต่างประเทศที่สำคัญอีกประการหนึ่งของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์คือ การยึดครองอาณาจักรนาวาร์ในปี ค.ศ. 1512 ซึ่งจะมีผลทำให้สเปนสามารถสร้างแนวป้องกันที่มั่นคงตามแนวชายแดนเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส

¹⁵Hillgarth, *The Spanish Kingdoms 1250-1516*, Vol. II, p. 589. พระราชโอรสและพระราชธิดาของกษัตริย์คาทอลิก Catherine + Henry of England
Juan + Margaret of Portugal
Juana + Phillip of Burgundy

สเปนกับโลกใหม่ (Spain and the New World)

ในขณะที่การสำรวจดินแดนบริเวณฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกของทวีปแอฟริกาในศตวรรษที่ 15 ได้ดำเนินไปภายใต้การสำรวจของปอร์ตุเกส อาณาจักรคาสติลได้ละเลยในกิจกรรมดังกล่าว ต่อมาคาสติลได้เข้าครอบครองหมู่เกาะคานารี (Canary Islands) ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกาตามสนธิสัญญาอัลคาโควาส (Treaty of Alcacovas) ในปี ค.ศ. 1479 โดยพระเจ้าอัลฟองโซที่ 5 แห่งปอร์ตุเกสได้เพิกถอนสิทธิของพระองค์จากราชบัลลังก์คาสติล และพระองค์ยังทรงยอมรับว่าหมู่เกาะคานารีเป็นของคาสติล ในขณะที่เดียวกันคาสติลก็ยอมรับว่าหมู่เกาะอะซอร์ส (Azores Islands) หมู่เกาะเคปเวอร์ด (Cape Verde Islands) และหมู่เกาะมาเดยรา (Madeira Islands) เป็นของปอร์ตุเกส การยึดครองกรานาดาในปี ค.ศ. 1492 มีผลทำให้อาณาจักรคาสติลมีโอกาที่จะออกมาแสวงหาผลประโยชน์ในภาคโพ้นทะเล ดังจะเห็นได้จากการที่โคลัมบัส (Columbus) ชาวเจนัว ได้รับการอุปถัมภ์จากพระนางอิสซาเบลลาเดินทางไปค้นพบหมู่เกาะอินเดียตะวันตก (West Indies) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1492 และในอีกกึ่งศตวรรษต่อมาชาวสเปนก็สามารถเข้าไปครอบครองดินแดนในโลกใหม่และเข้าไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนตะวันออกไกล (Far East) ได้สำเร็จ ผลของการสำรวจทางทะเลทำให้สเปนเกิดข้อพิพาทกับปอร์ตุเกส จนกระทั่งสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 ซึ่งเป็นชาวสเปนต้องเข้ามาไกลเกลี่ยโดยการออกพระบรมราชโองการ (Papal Bulls) ในปี ค.ศ. 1493 ซึ่งจะเป็นการแบ่งเขตการสำรวจดินแดนระหว่างสเปนกับปอร์ตุเกส แต่เนื่องจากพระบรมราชโองการดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของปอร์ตุเกส ในปี ค.ศ. 1494 จึงได้มีการทำสนธิสัญญาทอร์เดซิลัส (Treaty of Tordesillas) ระหว่างสเปนกับปอร์ตุเกสขึ้นมาใหม่ สาระสำคัญของสนธิสัญญานี้เป็นการแบ่งเขตสำรวจทางทะเลโดยการลากเส้นสมมติ 270 ลีกส์ (Leagues) ไปทางตะวันตกของหมู่เกาะอะซอร์ส ดินแดนทางตะวันตกของเส้นสมมติดังกล่าวจะเป็นเขตสำรวจของสเปน ส่วนดินแดนทางตะวันออกของเส้นสมมติดังกล่าวจะเป็นเขตสำรวจของปอร์ตุเกส จากการแบ่งเขตแดนดังกล่าวจะทำให้ปอร์ตุเกสมีโอกาสที่จะเข้าไปสำรวจดินแดนในโลกใหม่ อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาทอร์เดซิลัสก็ไม่เป็นที่ยอมรับจากบรรดาชาติอื่น ๆ ในยุโรป¹⁶

นโยบายของสเปนที่มีต่ออาณานิคม

ความแตกต่างระหว่างการก่อตั้งอาณานิคมของสเปนกับการก่อตั้งอาณานิคมของชาติยุโรปอื่น ๆ คือ ชาวสเปน (Spaniards) มักจะคำนึงถึงปัญหาทางด้านศีลธรรม การเปลี่ยนศาสนา

¹⁶Keen and Wasserman, *A Short History of Latin American*, p. 53.

ให้แก่ชาวพื้นเมือง และการก่อตั้งรัฐบาลให้แก่พวกนอกศาสนา แม้สเปนจะมีกลุ่มผู้ยึดครอง (Conquistadores) จำนวนมากที่มีความโหดร้ายและกระหายในการแสวงหาทองคำ อำนาจและลาภยศ แต่กลุ่มผู้ยึดครองเหล่านี้ก็นำเอาพระนิกาย Dominican และ Franciscan มายังโลกใหม่เพื่อให้เกิดการศึกษาและทำการเปลี่ยนศาสนาให้แก่พวกอินเดียน (Indians)

บาร์โทโลมิว เดอ ลาส คาสัส (Bartolome de Las Casas)

พวกพระที่เข้ามายังโลกใหม่จะเป็นกำลังสำคัญที่จะให้ความคุ้มครองแก่พวกอินเดียนให้หลุดพ้นจากการกดขี่ของพวกเจ้านายชาวสเปน **บาร์โทโลมิว เดอ ลาส คาสัส** พระนิกายโดมินิกัน ได้ทำการต่อสู้มาเป็นเวลานานเพื่อพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ที่ชาวอินเดียนถูกแย่งชิงไป ลาส คาสัสได้อภิปรายโต้แย้งกับ **ฆวน จิเนส เดอ เซพูลเวดา (Juan Gines de Sepulveda)** นักเทววิทยา และได้โต้แย้งกับข้อเขียนของ **ฟรานซิสโก เดอ วิกตอเรีย (Francisco de Victoria)** นักกฎหมายผู้มีความสามารถ การกระทำดังกล่าวได้ก่อให้เกิดระบบการอภิปรายขึ้นเป็นครั้งแรกในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและปัญหากฎหมายในการเข้าครอบครองอาณานิคม ในปี ค.ศ. 1542 ได้มีการออกกฎหมายฉบับใหม่ของพวกอินเดียน (Leyes Nuevas หรือ Laws of the Indies) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีรากฐานส่วนใหญ่มาจากข้อโต้แย้งของ ลาส คาสัส กฎหมายเหล่านี้เมื่อได้นำมาประกาศใช้ในอาณานิคมก็มักจะได้รับคำฝิ่นมากกว่าจะมีผู้รักษากฎหมายกันอย่างแท้จริง แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังสามารถให้ความคุ้มครองแก่พวกอินเดียนได้บ้าง และยังเป็นกฎหมายที่ดีกว่ากฎหมายของชาติยุโรปอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาณานิคมในยุคเดียวกัน ลาส คาสัส ยังเป็นผู้สนับสนุนให้มีการนำเอาทาสผิวดำจากทวีปแอฟริกามาใช้แทนแรงงานของพวกอินเดียนที่ทนต่อสภาพงานหนักและความทารุณโหดร้ายของเหล่าเจ้านายชาวสเปนไม่ได้ จนกระทั่งทำให้พวกอินเดียนต้องล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในเกาะฮิสปันีโอลา (Hispaniola) พวกอินเดียนจำนวนหลายล้านคนต้องตายลงเหลือเพียง 29,000 คน ภายในระยะเวลาเพียง 20 ปี ซึ่งเป็นผลมาจากการทารุณกรรมของพวกเจ้านายชาวสเปน อย่างไรก็ตาม ในตอนบั้นปลายของชีวิต ลาส คาสัส ก็ยอมรับว่าการค้าทาสผิวดำเป็นสิ่งที่ไม่ดี¹⁷

การค้าในมหาสมุทรแอตแลนติก (The Atlantic Trade)

พระนางอิสซาเบลลาทรงออกประกาศให้การติดต่อค้าขายระหว่างสเปนกับอาณานิคมในอเมริกาจะต้องติดต่อผ่านทางเมืองท่าเซวิลล์เพียงเมืองเดียวและจะต้องกระทำโดยชาวคาสติเลียน (Castilian) ด้วยข้ออ้างที่ว่าอาณานิคมภาคพื้นทะเลได้ถูกสร้างมาด้วยเงินและเลือดเนื้อของชาว

¹⁷ibid., p. 69-71.

คาสติเลียนการค้าดังกล่าวถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้การควบคุมของหอการค้า (Casa de Contratacion หรือ House of Trade) แห่งเมืองเซวิลล์ ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1503 จะมีผลทำให้เมืองเซวิลล์เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและได้กลายมาเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของยุโรป โดยในปี ค.ศ. 1517 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นถึงประมาณ 90,000 คน อย่างไรก็ตามอาณาจักรคาสติลก็ไม่สามารถจัดส่งสินค้าให้พอเพียงกับความต้องการของชาวอาณานิคมซึ่งมักจะจ่ายค่าตอบแทนเป็นทองคำแท่ง (Solid Gold) และเงิน แต่แทนที่ชาวคาสติเลียนจะฉวยโอกาสเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อเป็นการส่งเสริมทางด้านอุตสาหกรรม สภาคอร์เตสกลับยื่นข้อเรียกร้องต่อกษัตริย์ไม่ให้มีการส่งสินค้าไปยังอเมริกาเนื่องจากจะทำให้สินค้าในอาณาจักรคาสติลขาดตลาดและมีราคาสูงขึ้น แต่ข้อเรียกร้องดังกล่าวก็ได้รับการปฏิเสธจากองค์พระมหากษัตริย์

ปัญหาการสืบราชบัลลังก์สเปน

ตามพินัยกรรมของพระนางอิสซาเบลลาได้ทรงระบุให้พระเจ้าเฟอร์ดินานเป็นผู้ปกครองคาสติลจนกว่าเจ้าชายซาลส์พระราชนัดดาองค์ใหญ่จะมีพระชนมายุครบ 20 ชันษาแล้ว จึงจะได้ขึ้นครองบัลลังก์คาสติล แต่ในปี ค.ศ. 1505 พระเจ้าเฟอร์ดินานได้เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสเป็นครั้งที่ 2 กับเจ้าหญิง แอร์แมง เดอ ฟัวส์ (Germaine de Foix) สาเหตุแห่งการอภิเษกสมรสในครั้งนี้ เพราะพระเจ้าเฟอร์ดินานทรงต้องการหาพันธมิตรเพื่อมาต่อต้านอำนาจของพระเจ้าฟิลิปที่ 1 พระราชบุตรเขย แต่ผู้คนส่วนใหญ่คิดว่า การอภิเษกสมรสในครั้งนี้จะก่อให้เกิดการแยกราชบัลลังก์คาสติลออกจากอรากอน ทั้งนี้ เพราะพระเจ้าเฟอร์ดินานทรงตั้งพระทัยที่จะได้พระราชโอรสไว้สืบบัลลังก์อรากอนแม้ภายหลังการสิ้นพระชนม์อย่างกะทันหันของพระเจ้าฟิลิปที่ 1 ในปี ค.ศ. 1506 แล้วก็ตาม

ความหวังของพระเจ้าเฟอร์ดินานต้องสูญสลายไปเมื่อเจ้าชายฮวนแห่งอรากอน (Juan de Aragon) พระราชโอรสซึ่งประสูติกับพระราชินีแอร์แมง เดอ ฟัวส์ มาสิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ. 1509 มีผู้คาดหวังกันว่าถ้าเจ้าชายฮวนแห่งอรากอนยังมีชีวิตอยู่ก็จะเป็นผู้สืบราชบัลลังก์อรากอนต่อจากพระราชบิดา การสิ้นพระชนม์ของเจ้าชายฮวนจึงเป็นการหลีกเลี่ยงการแยกราชบัลลังก์คาสติลออกจากอรากอน

พระเจ้าเฟอร์ดินานยังคงตั้งพระทัยที่จะมีพระราชโอรสมากกว่าที่จะยอมรับในตัวของเจ้าชายซาลส์พระราชนัดดา และพระองค์ยังได้ทรงโปรดปรานในตัวของเจ้าชายเฟอร์ดินานพระราชนัดดาองค์เล็กผู้ประสูติในสเปนมากกว่าเจ้าชายซาลส์ผู้ประสูติและเติบโตในเนเธอร์แลนด์ ในขณะที่เดียวกันเจ้าชายซาลส์ก็ได้สงสัยในพฤติกรรมของพระอัยกาว่า จะทรงมอบตำแหน่งผู้นำกองกำลังทางศาสนา (Military Orders) ของอาณาจักรคาสติลและราชบัลลังก์อรากอนให้แก่เจ้าชาย

เฟอร์ดินานด์ จึงทรงเตรียมการต่อต้านพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ขึ้นในฟลานเดอร์ (Flanders) แต่ในปี ค.ศ. 1515 ได้มีการทำข้อตกลงกันระหว่างพระเจ้าเฟอร์ดินานด์กับเจ้าชายชาลส์ โดยมีสาระสำคัญคือ

1. พระเจ้าเฟอร์ดินานด์จะดำรงตำแหน่งผู้ปกครองคาสติลไปตลอดชีวิต
2. เจ้าชายชาลส์จะเสด็จมาสเปนในปี ค.ศ. 1516 โดยไม่มีกองทัพติดตามมาด้วย
3. เจ้าชายเฟอร์ดินานด์พระอนุชาต้องเสด็จไปประทับในฟลานเดอร์
4. ตำแหน่งผู้นำกองกำลังทางศาสนาในคาสติลจะต้องเป็นของเจ้าชายชาลส์ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์
5. เจ้าชายชาลส์จะต้องยุติขบวนการต่อต้านพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ในฟลานเดอร์

ในตอนปลายปี ค.ศ. 1515 พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ได้เสด็จไปยังเซวิลล์ เพื่อเตรียมการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำสงครามกับพวกมุสลิมในแอฟริกาเหนือ หรือทำสงครามกับฝรั่งเศสในอิตาลี แต่พระองค์ได้ทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตลงในเดือนมกราคม ค.ศ. 1516¹⁸

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

ให้นักศึกษาบอกถึงกษัตริย์ราชวงศ์แฮปส์เบิร์กพระองค์แรกที่ได้มาปกครองสเปน

สรุป

การอภิเษกสมรสระหว่างองค์รัชทายาทของอาณาจักรคาสติลและอรากอนในปี ค.ศ. 1469 จะทำให้คาบสมุทรไอบีเรียปรากฏรูปแบบของชาติรัฐในยุคใหม่คือประเทศสเปนและปอร์ตุเกสความสำเร็จในการรวมสเปนจะเห็นผลได้อย่างเด่นชัดในปี ค.ศ. 1492 เพราะเป็นปีที่โคลัมบัสได้เดินทางไปค้นพบโลกใหม่ภายใต้การอุปถัมภ์ของอาณาจักรคาสติล เป็นยุคแห่งการสิ้นสุดยุค Reconquest และเป็นปีที่มีการขับไล่พวกยิวออกจากสเปน อย่างไรก็ตาม การรวมสเปนในยุคของกษัตริย์คาทอลิกจะเป็นการรวมราชวงศ์ที่รัดกุมเข้าด้วยกันมากกว่าที่จะเป็นการรวมอาณาจักรทั้งสองเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพราะกษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์ไม่สามารถที่จะเข้าไปมีอำนาจในอาณาจักรทั้งสองพร้อมกันในเวลาเดียวกัน

¹⁸Hillgarth, *The Span Kingdoms 1250-1516*, Vol. II p. 600-602

การประเมินผลท้ายบท

1. จงกล่าวถึงความสำคัญของการอภิเษกสมรสระหว่างพระนางอิสซาเบลลาแห่งอาณาจักรกัสติลกับพระเจ้าเฟอร์ดินานแห่งอาณาจักรอรากอน
2. จงกล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพระเจ้าเฟอร์ดินานกับเจ้าชายชาลส์ผู้เป็นพระราชนัดดา